



מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו הפך | כולל שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מיוחדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות והחוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנזקקים ואברכים עמלי תורה

יום א' כ"ו אלול-שבת ג' תשרי תשפ"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת בבא בתרא צ"ו-ק"ב

שבוע פרשת האזינו ראש השנה

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה



ברכת ברעבה ורחימה טובה לכלל הלוצידים ולכל בית ישראל



דף צ"ו ע"א

וכל ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא.

ודבר זה הוא נפקא מינה אף להלכות קידוש על היין, וכך נפסק להלכה בשו"ע [אורח חיים סימן ע"ב ס"ג]. דמקדשין על יין דריחיה חלא וטעמיה חמרא. וכן בהלכות ברכות [סימן ר"ד ס"ג] פסק דריחיה חלא וטעמיה חמרא, חמרא הוא ומברך עליו בורא פרי הגפן.

דף צ"ו ע"ב

עבד רב יוסף עובדא כוותיה דרב בשיכרא, וכוותיה דשמואל בחמרא. והלכתא כוותיה דשמואל.

הכלל הוא דלדעת רשב"ם לשמואל אף שהיין מונח בכליו של המוכר, ואם כן פשוט שהיין התחיל להחמיץ אצל המוכר, כיון שהוא בתוך שלשה ימים, ואי אפשר לתלות הקלקול בקונה כיון שלא היה בכליו, מכל מקום קים להו לחז"ל דיין משתנה לפי הבעלים, וכמו שמבואר לקמן [צ"ה ע"א] דאמר רב חייה בר יוסף חמרא מזלא דמאריה גרים, שנאמר ואף כי היין בוגד גבר יהיר וגו', ולכן אין היין באחריות המוכר אלא אם יוכיח שהיה חומץ מעיקרא.

ולפי הרשב"ם שמואל ורבי חייה בר יוסף אמרו דבר אחד, והיסוד הוא שהוא הנהגה מיוחדת ביין שאף בלא שום פעולה משתנה מצבו לפי ענין בעליו, ואף בתוך שלשה ימים, ואף באמר לו למקפה כדאיתא לקמן [שם]. והקשו הראשונים דלקמן לא משמע הכי דשמואל כרבי

חייה בר יוסף, מדלא הזכיר שם שגם דעת שמואל הכי, ועוד דלכאורה לעולם אין היין מחמיץ תוך שלשה ימים. ועוד למה לא נקט לשון מזלא דגברא ונקט לשון כתפא דמאריה. ועוד הקשה הרשב"א דאם הוא ענין מזל בלא שום פעולה, מה הסברא לחלק בין יין לשיכר, ומה ראה רב יוסף לפסוק כמותו ביין ולא בשיכר, דלכאורה שמואל פליג אתרווייהו, דאם מודה הוא בשיכרא מדוע אמר עבד עובדא כוותיה דרב בשיכרא, והא בהא לא פליגי.

והרי"ף כתב דמה שאמר שמואל, הוא או בקנקנים דלוקח ואע"ג דאמר ליה למקפה, או בקנקנים דמוכר ובדלא אמר ליה למקפה, ולא הכריע כאחד משתי לשונות אלו, וכתב הרמב"ן דדברי רב האי גאון בספר המקח נראין כלשון ראשון. וכתב הרמב"ן, שמדוייק מלשון הגמרא שהוא בקנקנו של המוכר, דלשון מוכר חבית של יין שמכר יין בחביתו הוא, ומשום הכי סבר רב כל שלשה ימים ברשות מוכר, דכיון דהשתא החמיצה בידוע שהוא קודם מכירה, ושמואל סבר אכתפא דגברי, כלומר שהסבלים שטלטלוהו ממקום למקום הם החמיצוהו, שהנדנד קשה ליין ואע"פ שלא עירו אותו.

והתוספות והראשונים משמע דגרסי חמרא אכתפא דגברי שוור, ופירשו דחמרא על כתף הכתפים שואר מחמת נדנדו, וכן כתב הראב"ד דמדובר בקנקנים דמוכר, וכשטלטלה על הכתף להוליכה לביתו. וכן איתא בתוספות בסוגיין, אבל הרמב"ן בשם ר"ת כתב דהא דשמואל איתא בקנקנים דלוקח על ידי עירו, ועירו גורם שיחמיץ, ופירשו אכתפא דגברי בשמערין אותו מכלי אל כלי, דעירו גרם לו, דמקרא מלא דבר הכתוב

כולל ומכון ראש פינה:

המים מברכין שהכל, ולא דווקא לחולה דה"ה לבריא אם מבשל תבשיל של שעורים ואין כוונתו כלל להשעורים אלא להמים ורק נתן בו מעט שעורים להטעימו ג"כ מברך שהכל, אלא שזה אינו מצוי, דבתבשיל מסתמא כוונתו להשעורים, אבל בחולה כוונתו רק למים, וה"ה אם בחולה כוונתו להשעורים דמברך במ"מ.

אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברך עליהן בורא פרי הגפן וכו' אמר רבא דכולי עלמא, רמא תלתא ואתא ארבעה חמרא הוא וכו' ופלגא בשיתא פלגי מיא ולא כלום הוא וכו'.

ובשו"ע [או"ח סימן ר"ד סעיף ה'] פסק, שמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן; נתן בהם מים, אם נתן שלשה מדות מים ומצא ארבעה, הוה ליה כיון מזוג ומברך בורא פרי הגפן, אם מצא פחות, אע"פ שיש בו טעם יין, קיוהא בעלמא הוא ואינו מברך אלא שהכל; והיינו ביינות שלהם שהיו חזקים, אבל יינות שלנו שאינן חזקים כל כך, אפילו רמא תלתא ואתא ארבעה אינו מברך עליו בורא פרי הגפן; ונראה שמשערים בשיעור שמוזגים יין שבאותו מקום: הגה. ובלבד שלא יהא היין אחד מששה במים, כי אז ודאי בטל (אגור):

ומה שכתב ששמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן, יש שפירשו דהיינו דאוכלם כמות שהם, ויש שפירשו שנתן עליהם מעט מים, וכן משמע ברשב"ם בסוגיין.

והרמ"א פסק שם דאם היין יותר מאחד בששה במים מברכים עליו בורא פרי הגפן, והאחרונים תמהו עליו מאוד, דהא אפילו ביינות שלהם שהיו חזקים מאד אין מברכין בורא פרי הגפן כשיש יותר מג' חלקים מים, כמבואר בסוגיין, וק"ו ביינות שלנו, ואיך כתב עד ששה חלקים, והלבוש באמת השמיט זה, ע"ש. ועיין במג"א [ס"ק ט"ז] מה שהביא בשם מהרי"ל, ובערוך השלחן דכתב לבאר דעתו ודעת הרמ"א ועל פי זה מצא לימוד זכות על מה שנהגו לעשות קידוש על יין מצומקים.

דף צ"ז ע"א

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח וכו'.

וביארנו בגמרא דדברים שבדיעבד כשר בנסכים אף על פי שלכתחלה אין להביאם, מ"מ בקידוש גם לכתחלה כשר, ואלו הן יין מגיתו שעדיין לא הועמד כראוי לא יביא לנסכים ואם הביא כשר, ובקידוש אפילו לכתחלה דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום וכן יין מגיתו מקדשין עליו, ומ"מ מצוה יותר ביין ישן [מג"א סימן ע"ב סק"ג], וכן אין מביאין לנסכים מפי החבית מלמעלה מפני שיש שם מעט קמחין, ולא משולי החבית מפני השמרים, אלא מאמצע, ואם הביא כשר, ובקידוש

(ירמיה מח, יא) לא הורק מכלי אל כלי על כן עמד טעמו בו וכו', אלמא הרקתו מכלי אל כלי גורם שיאמר טעמו וריחו, והילכך אפילו אמר לו למקפה אינו חייב באחריותו וכדרכי יוסי בר חנינא. וגם הר"י מגא"ש פירש דתולין שהעירו הוא דעקר ליה, דהא דבר ידוע הוא דעירו מכלי אל כלי קשה ליה לחמרא ממקרא הנ"ל. אבל הוא פירש דמדובר אפילו בלא אמר לו יין למקפה אני מוכר לך והיה בכליו של מוכר.

העולה מכל זה שיש לנו בזה כמה שיטות. שיטת רשב"ם ועוד ראשונים דשמואל מדבר אפילו ביין למקפה ואפילו בקנקניו של המוכר, רק דלרשב"ם הוא ענין מזלו של הקונה, ולראשונים הוא משום הטלטול או העירו. ותהיה נפקא מינה בין השיטות, דלרשב"ם דהוא ענין מזלא בכל אופן אין המוכר חייב באחריותו, ולסוברים דתלוי בטלטול או בעירו, אם לא טלטל ולא עירה המוכר חייב באחריותו, וכך כתב הרמב"ן. ועוד יש שחילקו בין נישא על הכתפים לנישא במוטות, דאז אינו מתנענע כל כך.

ושיטה אחרת שמדובר בקנקניו של לוקח, אפילו אמר לו למקפה, או בקנקניו של מוכר ובלא אמר לו למקפה, דאז תלינן בנענוע וכו', אבל בלא זה חייב באחריותו אפילו לשמואל. ועוד מצאנו בזה מחלוקת אם מדובר אפילו בתוך שלשה ימים, או דוקא לאחר שלשה ימים, ומה שהקשו על הרשב"ם דלכאורה לעולם אינו מחמיץ בתוך שלשה לכאורה לא קשה, דלשיטתו של הרשב"ם שהוא תלוי במזלא ולא בסיבות טבעיות, גם לענין זה לא מתנהג היין בדרך הטבע.

ונפסק להלכה [חושן משפט סימן ר"ל], דהמוכר יין לחבירו ונתנו הלוקח בקנקניו, אפילו החמיץ מיד אין המוכר חייב באחריות אפילו א"ל למקפה, דיאמר לו כליך גרמו להחמיץ, ואף שקנקניו היו טובים וחדשים ולא טלטל היין ממקום למקום, מ"מ יכול לומר כליך גרמו. וכתב ערוך השלחן דנראה דאם הלוקח לא נתן עדיין מעות דא"צ ליתן, דזה שאמרו שיכול להתקלקל אין זה ודאי, אלא שיכול להיות כן, ולכן אין הלוקח יכול להוציא מהמוכר, אבל גם המוכר אינו יכול להוציא מהלוקח. ועיין עוד בזה לקמן בסמוך.

ת"ר אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים, ואחד שמרי יין מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו וכו'.

כללא דמילתא להלכה, על שכר תמרים ושכר שעורים מברכין שהכל, דאף על גב דהעיקר הוא התמרים והשעורים, מ"מ כיון דנעשה משקה הוה עיקרו על שם המים, ולא דמי למי שלקות דמברכין עליהו בפה"א, דשם נכנס טעם השלקות במים, אבל שכר טעמא אחרינא הוא מהתמרים והשעורים [או"ח סימן ר"ד עט"ז סק"ז ומג"א סק"ט], וכן מי שעורים שמבשלין לחולה, כיון דעיקר הכוונה הוא על

אפילו לכתחילה מותר מפיה ומשוליה, ומ"מ אם יש עליו קרום לבן אין מקדשין עליו [שם סק"ד]. ויש אוסרין בכל עניין אם רק יש בו קמחים וצריך לסננו להעביר הקמחים לכתחלה ובנסכים גם בסיון אסור לכתחלה.

יין שחור או לבן מאד או מתוק וחלש מאד או של מרתף, והיינו שנמצא ביניהם חביות קוססות דריחיה חלא וטעמיה חמרא או של צמוקים, כל אלו בנסכים אסור לכתחלה ובדיעבד כשר, ובקידוש אפילו לכתחלה, ומ"מ מצוה לברור יין טוב לקדש עליו. והרמב"ן פוסל יין לבן לקידוש אפילו בדיעבד, ולבן שבסוגיין אינו לבן ממש אלא נוטה ללבנות, ולכן קרי ליה בגמרא יין בורק, כלומר ברק של לבנות. ומנהג העולם דלא כהרמב"ן אלא מקדשין על יין לבן [ב"י]:

ויין שפסול בדיעבד ג"כ לנסכים יש שלקידוש כשר ויש שפסול, כיצד, יין קוסס שריחיה חלא וטעמא חמרא פסול לנסכים, ובקידוש כשר, דקיי"ל ריחיה חלא וטעמיה חמרא מברכין עליו בורא פרי הגפן וכשר לקידוש. אבל להיפך, כשריחו חמרא וטעמו חלא, והיינו כל שבני אדם נמנעין לשתות ממנו מפני חמיצותו, גם בדיעבד פסול לקידוש ולהבדלה וגם בורא פרי הגפן אין מברכין עליו [ט"ז סק"ג], ומה שמקדשים על יין כזה דריחיה חלא וטעמיה חמרא אף שהוא פסול למזבח אף בדיעבד, וזה לכאורה נגד הכלל הנ"ל, היינו דמה שאינו ראוי למזבח אף בדיעבד הוא לפי שאינו יין, ומה שבריחו חלא אינו ראוי למזבח הוא לא מפני שאינו יין, אלא משום דבקרבות כתיב ריח ניחוח ובעינין שיהא ריחו כטעמו, אבל קידוש שהוא לטעם בלבד מה איכפת לן בריחו:

וכן יין מזוג, אף על פי שפסול לנסכים כשר לקידוש גם לכתחלה, דפסולו בנסכים משום דכתיב שכו, מידי דמשכו, ודרשינן בספרי ונסכו רביעית ההין, חי אתה מנסך ולא מזוג, ובקידוש פשיטא שמזוג עדיף מחי שאינו ראוי כל כך לשתיה.

יין שריחו רע פסול לנסכים וגם בקידוש פסול אפילו ריחיה וטעמיה חמרא, ומהו ריחו רע שמסריח דפסולו הוא משום מאיסותא, ועל זה אמר הנביא [מלאכי א, ח]. הקריבהו נא לפחתך הירצך, ממילא דלכל דבר מצוה פסול גם לקידוש והבדלה ולכוס ברהמ"ז. וכן יין מגולה פסול לנסכים שיש לחוש שמא שתה הימנו נחש והוא מאוס וסכנה, וממילא גם לקידוש פסול, ואף על פי שמברכין עליו בורא פרי הגפן במדינות שאין נחשים מצויים ואין נזהרין בגילוי, אבל לדבר מצוה הוא בכלל הקריבהו נא לפחתך ובגילוי אינו מועיל אפילו עבריה במסנת כמבואר בסוגיין.

וביין מבושל או שעירבו בו דבש או תבלינים, מצאנו מחלוקת ראשונים, דז"ל הרמב"ם [פכ"ט הלכה י"ד]. אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, לפיכך

אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו, כך אנו מורין בכל המערב, ויש מי שמתיר לקדש עליו ואומר לא נאמר ביין הראוי לנסך על המזבח אלא להוציא יין שריחו רע או מגולה או מבושל שאין מקדשין על אחד מהן. ע"כ.

ביאור הדברים, דכבר נתבאר דלאו כללא הוא דהפסול למזבח פסול לקידוש, והכלל אינו אלא במה שנפגם למזבח כמו ריחו רע או מגולה משום הקריבהו נא לפחתך אבל לא בשארי דברים, ודעת הרמב"ם דעירוב שאור או דבש הוה ג"כ כנפגם, שהרי היין עצמו הוא כמו שהיה, וא"כ למה פסול למזבח, אלא משום שנפגם והוה כמגולה, ודעת הראשונים דאין זה משום פגם אלא משום דשאור ודבש אסרה התורה למזבח כדכתיב [ויקרא ב, יא] כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו', אבל אינו עניין לקידוש, והוה כיון מזוג שפסול לנסכים וכשר לקידוש. ובשו"ע לא הובאה כלל דעת הרמב"ם, והרשב"א הביא ראיה מהירושלמי [פסחים פ"י ה"א] לעניין ד' כוסות שאומר שיוצאין ביין קונדיטון וזהו יין שמערבין בו דבש ובשמים, וכן דעת הרמב"ן והריטב"א בסוגיין, וכ"כ רבינו ירוחם, וכתב עוד שאפילו יהיה בו כל כך דבש ופלפלין עד שנשתנה מקדשין עליו [ב"י]:

וכל זה ביין שעירבו בו דבש ותבלינים, אך הרמב"ם כתב דגם מבושל פסול לקידוש, וגם בשם רש"י כתבו שמברכין עליו שהכל, וכן כתב אחד מן הגאונים [טור] אבל ר"ת ור"י והעיטור והרא"ש כתבו דמבושל כשר לקידוש, וכ"ש שמברכין עליו בורא פרי הגפן [טור]. וכתב ערוך השלחן בביאור טעמם, דזה שפסלה התורה יין מבושל לנסכים הוא לא מפני גריעותו, שהרי משנה שלימה שנינו בריש פ"א דתרומות דמבושל עדיף טפי, אלא מפני שנשתנה מברייתו, וכתיב זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו, ואין זה עניין לקידוש. ודעת הרמב"ם דמבושל נשתנה לגריעותא, ומה דאיתא במשנה דתרומות שמשביח היינו לעניין שראוי להתקיים זמן הרבה יותר משאינו מבושל, אבל לעולם הלך ממנו שם יין. ובשו"ע [סעיף ד'] כתב מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש וי"א שאין מקדשין עליהם, ע"כ, ותפס לעיקר כדעת המתירין ולכן כתב דעת האוסרין בשם י"א, וכ"כ הרמ"א דהמנהג לקדש עליהם אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש.

ומכל הנ"ל נ"מ לנהגים כהרמב"ם להלכה, כגון ק"ק תימן, דלהם יין מפוסטר או ממותק פסול לקידוש.

ואע"ג דעבריה במסנתא וכו'.

בספר תורת חיים הביא דבטור או"ח סימן רע"ב כתב דאין מקדשין על יין מגולה אפילו האידנא דלא קפדינן אגילוי, וכתב לבאר על דרך פנימית, דלפי ששבת בראשית רמז ליום שכולו שבת לעולם הבא כידוע, וזה

סוד זכור ושמור, שמור רמז לשבת בראשית שצריך לשומרו, זכור רמז ליום שכולו שבת שצריך האדם לזכרו בשבת בראשית ולבקש עליו רחמים, כמו שיסדו לומר הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת וכיוצא בו, והיין שמקדשין עליו רמז הוא לאותו יין המשומר בענביו, וזהו דאיתא בפרק ערבי פסחים זכור את יום השבת זכרהו על היין, שע"י היין שמקדשין עליו את יום השבת בראשית יש לזכור בשכר יום שכולו שבת שהוא ג"כ יין המשומר בענביו, וכיון דיין קידוש לעומת יין העליון הוא ויין העליון מכוסה טמיר וגניז הוא ואין בו גילוי, כמו שאמרו עין לא ראתה אלהים זולתך, זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, לכך אין מקדשין על יין מגולה, ולפי שבעולם העליון עיקר קבול השכר הוא הריח הטוב שאין הנשמה נהנית אלא מן הריח, לכך יין שריחו רע אין מקדשין עליו כיון דיין קדוש רמז לשכר העולם הבא שכולו ריח טוב.

המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו, ואם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות וכו' ופליגא דרבי חייא בר יוסף וכו'.

ובגמרא מבואר דמה דאמר דאינו חייב באחריותו מדובר בקנקניו של לוקח ואמר לו למקפה אני צריך, דאז אינו יכול לטעון לו שהיה לו לשתותו מיד, ואף על פי כן אמרינן דקנקניו של הקונה גרמו, אבל כשידוע שיינו מחמיץ לא תלינן בכליו של הקונה. וזה דלא כרבי חייא בר יוסף דסבירא ליה דתמיד תלינן בקונה, אף בכליו של מוכר, דהוא הגורם להחמצת היין, וכבר הארכנו בזה לעיל בדעות הראשונים האם שמואל דאמר חמרא אכתפא דמריה שואר ס"ל כרבי חייא בר יוסף, ונ"מ להלכה כמו שהתבאר שם. ומכל מקום בידוע שיינו מחמיץ ליכא למתלי במזלא דגברא, דהא ידוע שיינו הוא הגורם, ולכן באמר לו למקפה אני צריך אומר לו הא חמרך והא קנקנך.

ולמעשה, מכר לו יין ונשאר היין בכליו של מוכר והחמיץ אם א"ל למקפה, או לשתותו מעט מעט אני צריך דדינו כמקפה, מחזיר היין להמוכר ואומר לו הרי יינך וקנקנך, ואם לא א"ל למקפה ולא לשתותו מעט מעט אינו יכול להחזיר, שהרי המוכר אומר לו למה לא שתית אותו ולא היה לך להשהותו עד שיחמיץ. אמנם הוא דוקא ששיההו יותר משיעור הרגיל לשתות כמות יין כזו במשך הזה, אבל בלא"ה ההפסד על המוכר [טור בשם רב האי גאון]:

ואף שאמרה הגמרא דפליגא אדרבי חייא בר יוסף היינו לענין דאפילו בקנקנים של מוכר ואפילו באמר לו למקפה אני צריך אינו חייב באחריותו, אבל אם לא אמר לו למקפה אני צריך כולי עלמא מודו דמזלא דגברא קא גרים אפילו החמיץ תוך שלשה ימים הראשונים [טור], וכתב הטור דאין דין זה רק ביין, אבל בשאר משקים כמו שיכר אין זה טענה לומר דהיה לך לשתותו, לפיכך המוכר

חבית שיכר לחבירו והחמיצה והחבית של המוכר, אם החמיצה בתוך שלשה ימים הראשונים הרי היא ברשות המוכר ומחזיר את הדמים, ומכאן ואילך הוא ברשות לוקח, דבתוך שלשה ימים כשהחמיץ הוא סימן מובהק שנתקלקל בבית המוכר, משום דכפחות משלשה ימים אינו יכול להחמיץ, ואף שהיה עדיין שיכר בטעמו מ"מ מקח טעות הוא דלאו אשכר כזה נותנים דמים, ולכן צריך המוכר להחזיר הדמים, ואחר שלשה ימים הדבר ספק. ולמה חלוק דין יין משארי משקים משום דקבלה היא ביד רבותינו דין תלוי במזל הבעלים וכן אמר הנביא חבוקק אף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה, ולפיכך כשהשהה הלוקח את היין זמן הרבה יכול המוכר לומר מזלך גרם, אבל כשלא השהה הרבה בע"כ דההפסד על המוכר, דאף דיכול להיות דמזלו של הלוקח גרם, מכל מקום על מנת כן מכר לו שישתה כדרך השותים ובשאר משקין לא שייך מזלא דגברא, אבל שינוי מכלי לכלי שייך בכל המשקין, ואף שהטור כתב זה בשכר לאו דוקא שכר דה"ה כל שארי משקין לבד מיין. וזה שכתבנו דאחר שלשה ימים אם לא נתן מעות עדיין א"צ ליתן זהו כשלא טעמו הלוקח אבל אם טעמו והיה טוב צריך ליתן דאין זה ספק [טור] אבל בתוך שלשה ימים אף כשטעמו מחזיר לו המוכר את המעות דודאי לא טעמיה שפיר [שם]. וכל ההפרש שבין יין לשכר אינו אלא בתוך שלשה ימים אבל לאחר ג' גם בשכר א"צ המוכר להחזיר.

דף צ"ה ע"א

מבושם אני מוכר לך חייב להעמיד לו עד העצרת וישן משל אשתקד, ומיושן משל ג' שנים וכו', אמר רבא האי מאן דובין ליה חביתא דחמרא לחנאיה אדעתא לסבויה, ותקיף אפלא או אתילתא, דינא הוא דמקבל לה מיניה וכו'. האי מאן דקביל חמרא אדעתא דממטי ליה לפרוותא דוול שפט, ואדמטי התם זל, דינא הוא דמקבל ליה וכו'. איבעיא להו הוה חלא וכו', חלא לא, ודלא כר' יוסי בר' חנינא. ואיכא דאמרי אפילו חלא נמי מקבל, כמאן כר' יוסי בר' חנינא.

לעיל נתבארו כמה לשונות של מכירה ביין, ודין אחריות המוכר בכל אופן. ובמשנה מבוארות עוד לשונות מכירה, יין מבושם, יין ישן, יין מיושן, ובגמרא נתבאר דינו של המוכר יין לחנות יין על מנת למכרו מעט מעט, והלוקח יין עלך מנת להוליכו למקום רחוק, עד היכן אחריותו של המוכר.

האומר לחבירו יין מבושם או מבושם אני מוכר לך חייב להעמיד לו שיהיה היין טוב עד עצרת, דמשם ואילך היין מתקלקל מתוך החמימות. א"ל יין ישן אני מוכר לך נותן לו משל שנה שעברה, ואם א"ל מיושן נותן לו משל שלש שנים, והיינו מיין הנתגדל לפני שתי שנים ושנה זו שעומדים בה היא השלישית [סמ"ע]. ובמיושן חייב להעמיד

לו יין שלא יתחמץ עד חג הסוכות של שנה שלישית דהוא זמן הבציר, דכיון דנתקיים ג' שנים יכול להתקיים גם בזמן החמימות. וי"א דכל זה הוא דוקא כשעומד בכליו של מוכר, אבל אם עירה הלוקח לכליו יכול המוכר לומר לו כליך גרמו, ויש חולקין דכיון דאמר לו ישן או מיושן צריך להתקיים גם בכליו של לוקח:

המוכר חבית של יין לחבירו כדי למכרה מעט מעט והחמיצה במחציתה או בשלישיתה, חוזרת למוכר, ואם שינה הלוקח הנקב שלה או שהגיע יום השוק ושהה ולא מכר הרי היא ברשות הלוקח. וכתב הרמב"ם [פ"ז מהלכות מכירה ה"ה], וכן המקבל חבית של יין מחבירו כדי להוליכה למקום פלוני למכרה שם וקודם שהגיע שם הוזל היין או החמיצה ה"ז ברשות מוכר מפני שהחבית והיין שלו. ואף על גב דכל מקבל למחצית שכר ההפסד והריוח חל על שניהם, מ"מ בזה שלא נתן לו רשות רק שיוליכה בחבית שלו למקום פלוני אין השותפות מתחילה עד שתגיע החבית למקום פלוני, וקודם שהגיעה לאותו מקום היא ברשות הנותן.

וזהו בקבלה למחצית שכר, ובמכירה בכ"ג שאמר הלוקח דעתי להוליכה למקום פלוני ולא נתן מעות עדיין וקודם שהגיעה לשם הוזל, כתב הטור בשם הר"י דהמקח קיים, ויש חולקין דכיון שלא נתן מעות עדיין וקנה להוליכה לאותו מקום וקודם שהגיעה הסחורה לשם הוזל יכול להחזירו, דמסתמא דעתו היה על מנת שימצא שם השער ביוקר כפי הרגילות, והטור לא הכריע בזה, ודעת הרמב"ם בזה לא נתבררה [הה"מ]. ואם החמיצה תרי לישני בגמרא היאך פסקינן, ולהלכה נפסק [חושן משפט סימן ר"ל ס"ט] וכן המקבל חבית של יין מחבירו כדי להוליכה למקום פלוני למכרה שם, וקודם שהגיע שם הוזלה היין או החמיצה, הרי זה ברשות מוכר, מפני שהחבית והיין שלו. ע"כ.

חמרא מזלא דמריה גרים.

כתב הבן יהודע לבאר דהכונה מזלא דמריה גרים הוא לענין עריבות, יש יין שהוא חשוב ואינו ערב לשותהו, ויש אינו חשוב כל כך וערב לשותהו, וזה הדבר הוא כמו ענין הגאווה, דאף על פי שזה האדם הוא שלם בדעת ומדותיו, עם כל זה אם הוא גאה לא יהיה מרוצה לבני אדם, כמו שאמר האי מאן דיהיר אפילו אנשי ביתיה לא מתקבל, ולזה אמר יין בוגד הוא כמו גבר יהיר ולא ינוה. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש דאמרו רז"ל על היין זכה משמחו לא זכה משממו, דהיינו מטפשו, וזהו שאמר מזליה גרים, דאם מזלו טוב קונה על ידי היין מדת ענוה ואז מפקחו, לא זכה קונה מדת גאווה ואז מטפשו, וזהו מזליה גרים אם הוא עניו או גאה, עד כאן דבריו נר"ו:

אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אנשי ביתיה לא מיקבל, שנאמר גבר יהיר ולא ינוה, מאי ולא ינוה בנזה שלו.

ביאר המהר"ל כי המתיהר הוא מבדיל עצמו מבני אדם, ובגאותו אפילו מאנשי ביתו הוא נבדל לעצמו וזה ענין גם רוח שהוא מסלק עצמו ולפיכך אינו מקובל על אנשי ביתו גם כן.

א"ר יהודה אמר רב כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם ואינו תלמיד חכם אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, כתיב הכא ולא ינוה, וכתיב התם אל נזה קדשך.

כתב המהר"ל, פירוש, כאשר עושה עצמו תלמיד חכם ואינו תלמיד חכם אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא כי כמדתו ישולם, שרצה לכנוס במחיצת תלמידי חכמים שהם קרובים אל השכינה, על כן לא יכנס במחיצתו של תלמידי חכמים כלל. וידוע כי מחיצת הקדוש ברוך הוא הוא המדריגה הנבדלת השכלית, וזאת היא מחיצתו של הקדוש ברוך הוא, וכל אדם אף אם אינו תלמיד חכם יש לו דבר ששייך אל המחיצה הזאת כשהוא דבק בתלמידי חכמים שהוא כאילו דבק בשכינה או שאר דבר שראוי למחיצת הקדוש ברוך הוא, ולפיכך מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא אם ישאר במדריגתו אשר שייך לו, אבל זה שעושה עצמו תלמיד חכם הוא מסלק עצמו ממדריגתו שיש לו כי רוצה להיות תלמיד חכם עצמו, והרי בזה אין לו במה לכנוס למחיצתו של הקדוש ברוך הוא.

והבן יהודע כתב, קשה, מה עבירה עשה בכך שלבש טלית של תלמיד חכם, אם בשביל שנתגאה יאמר כל המתגאה אין מכניסין אותו, ואם לשון מליצה הוא זה, דכונת המאמר הוא על האומר דבר תורה שחדשו אחדים בשם עצמו שמראה לשומע שהוא חידוש, הנה זה עון אחר שהוא בכלל גניבה, שגונב חידוש זה מאחרים, וגם גונב בו דעת הבריות, לחשוב שהוא בעליו של אותו דבר ואינו כך. ונ"ל כונת המאמר כפשוטו, שלובש טלית של תלמיד חכם והוא אינו תלמיד חכם, דעביד תקלה בזה כי העולם חושבין שהוא תלמיד חכם, וכיון דאינו נוהג מנהג של תלמיד חכם גורם חילול השם דהוא חמור מכל עבירות:

דף צ"ה ע"ב

המוכר מקום לחבירו, וכן המקבל מקום מחבירו לעשות לו בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו בונה ארבע אמות על שש, דברי ר' עקיבא וכו'.

וכתב הטור [סימן ר"ד] דכל השיעורים הללו הם לבד עובי המחיצות [טור]. ודעת הרשב"ם דבית סתם הוא ששה על שמנה, וברמב"ם הזכיר רק הדין באומר לו בית גדול, והטור כתב דדין בית סתם כדין בית אלמנות שהוא ארבע על שש, והביא דברי הרשב"ם בשם יש אומרים.

וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו.

הקשה המהרש"א ז"ל מה ענין זה לזה, ולמה נקיט סובין ולא נוצה, ע"ש. וכתב הבן יהודע דנ"ל דסובין קודם טחינה היו מגוף החיטים וכבוד אחד להם, אך אחר טחינה נפרדו מן החיטים ונעשו סובין, שאז כבודם קל מאד מאד, כי נזרקים ונבדלים על ידי נפה, ולזה ידמה בעל שהוא כאשתו שהם נחשבים כגוף אחד, אשר קודם נשואין זאת אשתו שהיא כגופו היתה דבוקה באביה ואמה, וכבודה נחשב כמו כבודם, ואחר נישואין דאז דבקים איש ואשתו נפרדה אשתו שהיא כגופו מן אביה ואמה, ואז כבודה קל מאד, וממילא גם כבודו קל, ונמצא זה הוא כמו הסובין אשר קודם טחינה היה כבודם כמו הכבוד של החיטים שהיו עמהם, ואחר הטחינה קל כבודם, שהם מוכנים לזריקה שיבדילום על ידי נפה וזרקו אותם, ולהכי לא נקיט נוצה, כי הנוצה מתחילתה היא נבדלת מגוף העוף וניכרת בפני עצמה. וקל מסובין אורח מכנים אורח, כי הקלות שיש לבעל שהוא החתן עצמו אינו דומה לקלות הבת שהיא אשתו, כי הבת בבית אביה אחר נישואין היא כבודה כאורח, אבל בעלה הוא אורח הנכנס מחמת אורח, ועל כן כבודו קל מכבוד אשתו, ועם כל זה משיב דבר בטרם ישמע, הוא כבודו קל יותר מזה הבעל שהוא בסוג אורח הנכנס מחמת אורח:

ובספר תורת חיים כתב, תימה מה ענין סובין לחתן הדר בבית חמיו, וכן הנך כולו מה ענין זה אל זה. ונראה דהכי קאמר, הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי דבר שהסברא נותנת שהוא טוב והוא אדרבא גרוע מאוד כמו סובין, דמסתבר שהסובין טובים לאכילה כיון שהן באין מקמח הטוב והיפה, ובאמת גרועין הן בתכלית, וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו, דכיון שחמיו נתקרב אליו ונתן לו בתו ונדוניא מסתבר לומר שידור אצלו בביתו להיות קרוב לו תמיד, ובאמת דבר גרוע הוא מאוד דמשום חשד וממון לא ניחא ליה לחמיו שידור אצלו. וקל מחתן אורח מכנים אורח, דמסתבר לומר כיון דבעל בית זה חביב עליו אורחים שהרי הזמינו והכניסו לביתו יפה עשה מה שהכניס אורח אחר עמו, ובאמת דבר גרוע הוא מאוד, דכיון שלא הזמין לאחר הוא מקפיד על זה האורח שהכניסו. וקל מאורח משיב דבר בטרם ישמע, דמסתבר לומר כי טוב הוא, כיון שהשואל חפץ שישב לו נמצא כי יפה עשה מה שהשיב לו מיד טרם שגמר את דבריו, ובאמת דבר גרוע הוא מאוד דכל אדם מקפיד על זה הרבה דקסבר שמא לא הבין את השאלה:

דף צ"ט ע"א

מקום ארון אינו מן המידה.

ביאר המהר"ל וכתב, מה שמקום ארון אינו מן המדה מפני שאין משתתף ואין מצורף הארון שבו התורה

השכלית אל שאר הבית, כי הארון הוא נבדל מכל הבית במדרגתו ובקדושתו, וכל דבר שהוא נבדל מן הגשמי אין ראוי שיהיה לו רוחק כלל, ואם יהיה לו מדה יהיה הארון בכלל שאר כלי הבית המקדש שהיו בעלי מדה, ואין הדבר כך בארון כי מפני שהוא נבדל לגמרי אין ראוי שיהיה בכלל ומשותף כלל עם שאר בית המקדש. וזהו הטעם עצמו אשר אמר אחר כך ג"כ כי הכרובים בנס היו עומדים, כי גם הכרובים ראוי שיהיה להם המדריגה הנבדלת לגמרי ואינם משותפים כלל עם שאר כלי הבית. ודומים הכרובים והארון לשכל האדם אשר אין השכל אשר הוא נבדל מן הגוף מוטבע בגוף, שאם היה מוטבע בגוף היה לו בודאי רוחק הוא הגוף, אבל השכל שהוא נבדל אין לו רוחק כלל ומפני כך אינו נכנס ברוחק ואינו משותף עם שאר הגוף. וכך היה דבר זה, כי הארון שבו התורה השכלית והכרובים שהש"י נקרא יושב הכרובים לא היו מקבלים שום רוחק מן הקדוש ברוך הוא.

והבן יהודע כתב דבא לרמוז שכל מה שיעשה האדם הוצאות לצורך תלמוד תורה אינו מתמעט מן הקצבה שקצוב לו מן השמים ביום ראש השנה במזונותיו, וכן הכרובים שרומזים לישראל כידוע עומדים בנס, לרמוז כל מה שאוכלים בעולם הזה, אין מחסרין מחלק עשו כלום, אלא נזונין בנס מן הברכה. ובני יידי כה"ר יעקב נר"ו, פירש מה שעומד הארון שבו התורה והכרובין שרומזים לישראל כשעושין המצות בחיבור המדות למעלה בנס שאין לוקחים מקום מן הארץ כלום, רמז שראוי לאדם שלא יהיה לו כונה ומחשבה ארצית, בעסק התורה ומעשה המצוות, עד כאן דבריו נר"ו:

מי שיש לו בור לפניו מביתו של חבירו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין, ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו, אלא ממלא ומשקה מבחוץ, וזה עושה לו פותחת וזה עושה לו פותחת.

כללא דמילתא בכל אלו העניינים דאמרינן את דעתו של המוכר למה נתרצה ולמה לא, ולכן מי שיש לו בור לפניו מביתו של חבירו ויש לו דרך עליו שקנאו מבעל הבית זה על מנת שיהיה לו דרך עליו או שחלקו בירושה באופן זה [סמ"ע]. מ"מ אין לו רשות ליכנס שם אלא ביום בשעה שדרך בני אדם ליכנס ולא בלילה בשעה ששוכבין, דמסתמא לא נתרצה לו שיקום ממטתו לפתוח לו, ואף גם ביום אין לו רשות לבעל הבור להכניס שם בהמותיו אלא ממלא ומוציא לחוץ, דמסתמא לא נתרצה שזה יכניס הבהמות לשם.

וכל אחד מהם עושה מפתח לבור שלא יכנס אחד בלא ידיעת חבירו, דבעל הבור עושה כדי שלא ישאב בעל הבית מימיו, ובעל הבית עושה כדי שלא יתייחד זה עם

אשתו, ואם לא יהיה להבעל הבית מפתח לבור לא יתפס כחשוד בכניסתו לביתו שיאמר לשאוב מים הלכתי, אבל כשיש לו מפתח ג"כ יתפס כחשוד כיון שיודע שבלא הבעל הבית לא יכול לשאוב מימיו. ודווקא בור, אבל אם יש לו חדר לפנים מביתו נכנס בין ביום בין בלילה דבחדר אי אפשר לייחד זמן כניסה ויציאה, ומכל מקום יש אומרים דכל אחד יעשה מפתח להחדר מפני החשד [ב"ה], וכתב ערוך השלחן דלא ראינו מי שיעשה כן, ואין סברא כלל שכשיצטרך ליכנס לחדרו ימתין עד שיבא בעל הבית עם מפתחו. וזה שביארנו דלבור אין לו ליכנס רק ביום לאו דווקא ביום, אלא כל זמן שניעורים והוא הדין לכל תשמיש שאינו תדיר כשיש לו לפנים מביתו של זה דינו כמו בבור.

מי שיש לו גינה לפנים מגינתו של חבירו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאים, ואינו מכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, והחיצון זורע את הדרך וכו'.

מי שיש לו גינה לפנים מגינתו של חבירו אין לו רשות ליכנס בה בלילה ולא להכניס לתוכה לוקחי ירקות גם ביום אלא מלקט הירק ומוכרן חוץ לגינה, וה"ה לבית שהיא לפנים מביתו של חבירו לא יכניס לתוכה תגרין דהרי אפילו בחצר יכול למחות, ולא יכנס מתוך הגינה לשדה אחרת אא"כ הוא צורך גינתו, וגם זה כנ"ל דאמרינן דעתו דמסתמא לא נתן לו דרך רק לצורך הגינה. ואמרו דהחיצון זורע את הדרך דמסתמא לא נתן לו הדרך שלא יהא לו רשות לזרעה אלא זורעה, ואם זה בעברו יקלקל הזריעה סבר וקביל, אבל אם נתן לו דרך מן הצד מדעת שניהם שלא דרך גינתו נכנס בה באיזו שעה שירצה ומכניס לתוכה תגרין דאמדינן דאדעתא דהכי נתן לו דרך מן הצד, ומ"מ לשדה אחרת לא יכנס מתוכה דבזה אנן סהדי שלא נתן לו הדרך רק לצורך הגינה. ושניהם אינם רשאים לזרוע את הדרך דלא נתן לו רק להליכה לבדה, וגם הפנימי מעכב את החיצון מלזרוע כדי שלא יתעכב בהליכתו על הזרעים, דלזה סבר וקביל על דרך שמן הצד ואין לו הפסד כל כך בהעדר הזריעה כיון שהיא מן הצד [סמ"ע]:

דף צ"ט ע"ב

א"ר יהודה אמר שמואל אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו ב' אמות לתוכה, ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה וכו'.

המוכר לחבירו מקום בתוך שדהו שהלוקח יעשה בה אמת המים להשקות ממנו בית השלחין צריך ליתן לו משך ד' אמות על ד' אמות, דמשך חפירת האמה הוא שני אמות ומכל צד צריך אמה לאגפיה כדי לתקן מאותה קרקע של האגפים את האמה אם יפלו כותליה, וי"א שדי

בג' אמות דמשך האמה עצמה אינה אלא אמה על אמה [טור], ואם מכר לו אמת המים להשקות בו בקילון, והוא להשקות בהמות ולרחוץ בגדים שאינו צריך משך כל כך נותן לו שתי אמות אמה לעיקר האמה וחצי אמה מכל רוח לאגפים לתקן, ולהי"א א"צ רק אמה וחצי דהיא עצמה אינה רק חצי אמה [שם], ואלו האגפים אינם לחלוטין של בעלי האמות, אלא הם של בעל השדה, רק שאינו רשאי לזרען מפני שהזרעים מחלחלין את הקרקע ויקלקלו האמות, אבל לנטען רשאי דנטיעות אין מקלקלין לשעתן. ואף על פי שייחדו את האגפים לבעלי האמות לתקן מהם את האמות, מ"מ אם כל האגפים אינם מספיקים יכול בעל האמה לתקן אותה בהעפר שלהלאה מן האגפים, דחז"ל אמרו שעל מנת כן קיבל עליו המוכר שזה יעשה אמת המים בשדהו שיתקן אותה מהעפר שבשדהו, אלא דלכתחילה תקנו האגפים שהמוכר לא יזרעם ולא יעשה שם שום דבר שביכולת לקלקל את האמה מפני דע"פ רוב די בשיעור זה, אבל כשאינו מספיק יכול לתקן מהעפר שבכל השדה.

ואמרנו שאין האגפים של בעלי האמות, אמנם יש להסתפק כשכלו המים מהאמה שאין ביכולת עוד לאסוף מים לתוכה, אם מקום האמה שייך להלוקח, או אפשר כיון שלא מכר לו רק לצורך המים, ולכן אפשר כשכלו המים הדרא ארעא למרא. וכן במדינותינו כשקונה אדם לחפור באר ברשותו של חבירו ובמשך זמן כלה המעיין אם הדרא ארעא או לא. ונראה דשייך להלוקח [ערוך השלחן]:

מי שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו. [ק"ע"א] וטעמא מאי משום דרב יהודה, דאמר רב יהודה מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו.

והגדר בהאי דמצר שהחזיקו בו רבים הוא, דוקא שהחזיקו בו ברשות הבעלים או שידע ושתק דלרבים ודאי מחל [רשב"ם], אבל ליחיד לא הוה מחילה בשתיקה בעלמא אא"כ נתנה מפורש במתנה. והרבים כשתקנו אותו מצר והשווהו שיהא ראוי להילוך והבעלים ראו ושתקו הוי מחילה וכ"ש אם כבר הלכו בה אבל יחיד שתקן מצר של אחרים דינו כיורד שלא ברשות.

וכ"ז כשהרבים החזיקו ברצונו או ששתק, אבל אם רבים התחילו לילך בדרך של היחיד והוא צועק רק שאין ביכולתו להתרות את הרבים לב"ד, יטול מקל ויכה את ההולך שם, דעביד אינש דינא לנפשיה גם לרבים כשאין לו ברירה אחרת. מיהו כשרבים מוחזקים עתה בזו הדרך ואין ידוע אם החזיקו ברצונו או שלא ברצונו טוענין להם שבודאי החזיקו ברצונו [סמ"ע], דכיון דטוענין ליתומים כ"ש לרבים, ועליו מוטל להביא ראיה שהחזיקו שלא ברצונו:

דתניא הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו, דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים אין הילוך מועיל כלום עד

שיחזיק וכו'. א"ר יוסי ברבי חנינא מודים חכמים לר"א בשביל של כרמים, הואיל ונעשה להילוך נקנה בהילוך.

ולהלכה הילוך אינה חזקה אפילו הלך בשדה לארכה ולרחבה אינו כלום, דשדה אינה עשויה להילוך ומה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה לא ציווהו על ההילוך מפני חזקה אלא לחביבותיה, דהוה להו כיורשין ולא כגזלנין ולא יהיה רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה למדת הדין [רשב"ם]. אמנם אם עשויה להילוך כמו שביל של כרמים או פרדס של שרים שנעשים לטיול קנה בהילוך שזהו דרך תשמישו, ובשביל של כרמים דההילוך עשוי לישא משא זמורות על כתפו אמרו דקונה קרקע כל כך כדי טעינת המשא שיהיה יכול ליסוב בהטעינה לשני הצדדין שלא יעכבנו הגדר אם יעשה המוכר, וזהו כשעתה אין שם גדר אבל אם יש שם גדר לא קנה רק עד הגדר, ואפילו פירש לו שמוכר לו קרקע כך וכך והוא מעבר, מ"מ בהילוכו לא קנה רק עד הגדר, ולא קנה רק כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצידה, אף שאין בה כדי טעינת משא שנתבאר, וחוץ לגדר צריך לעשות חזקה אחרת. וי"א להיפך, דאם יש גדר קנה עד כדי טעינת המשא שנתבאר, דבלא זה אינו ראוי לתשמיש זה, וממילא דצריך המוכר להרחיק את הגדר עד שיעור זה. ואם אין שם גדר לא קנה רק עד כדי שיגביה רגל ויניח רגל בצידה, דהמשא יהיה ביכולתו לטעון אף כשהקרקע שבצדה אינה שלו כיון שאין שם גדר המעכבו, ואף אם יזרע המוכר בצד הילוכו לא יעכבנו נשיאת המשא שבאוויר, ורק גדר אין ביכולת המוכר לעשות, ולכן אם פירש לו שמוכר יותר מהילוך רגל צריך לעשות חזקה על כל מדרך כף רגלו [עיין בסמ"ע סימן קצ"ב ס"ק י"ב].

התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי, כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו.

כתב הבן יהודע, נ"ל דבזה יובן מה שאמר הכתוב

[יחזקאל ל"ג כ"ד] אחד היה אברהם ויירש את הארץ, כי עיקר כח הירושה בא על ידי הילוכו בארץ, ובזה יובן כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם יהיה בעזרו [ברכות ו' ע"ב], קובע מקום בכונתו להתפלל כנגד ארץ ישראל וירושלים ובית המקדש, דנמצאת ארץ ישראל היא מקום תפלתו, אלקי אברהם אשר על ידו היתה זכיית המקום הזה, יהיה בעזרו מדה כנגד מדה, לכן אמר אלקי אברהם ולא אמר אלקי יצחק ואלקי ישראל:

דף ק' ע"ב

ת"ר אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למת, כנגד הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל.

מפירוש רשב"ם ז"ל משמע שלא עמדו אלא כדי ללכת מיד אל מקום אחר לישיב שם כדי להרבות בצער ובכי, שהרי כתב עמדו יקרים לאחר שישבו מעט היה הממונה אומר להם עמדו ולכו אל מקום אחר, משמע דבשעת עמידה לא עשו כלום ולא עמדו במקומן אלא הלכו מיד לעשות מושבות, וכתב התורת חיים דאם כן קשה דאמאי נקט מעמדות, הוה ליה למימר אין פוחתין משבעה מושבות למת. ועוד מעמדות ומושבות מושבות ומעמדות מיבעי ליה, דהא מעיקרא היו יושבין ואחר כך היו עומדין ללכת אל מקום אחר, כמו שכתב רשב"ם בחזרתן מן הקבר הולכין מעט ויושבין לנחם האבל וכו' ועומדין והולכין מעט וכו', ומתניתין נמי אמאי קתני המעמד בית ארבעת קבין, המושב מיבעי ליה. לכך נראה לפרש דכשחזרו מן הקבר והגיעו לבית המעמד היו מעמידין את הקרובים ואומרים לפניהם קינות וכיוצא בהן, ואח"כ אמר להם הממונה שבו יקרים שבו, ואז ישבו באותו מקום עצמו שעמדו ואומרים לפניהם דברים אחרים כשהן יושבין, וחוזר ואומר עמדו יקרים עמדו ואומרים לפניהם כשהן עומדין וחוזרין ואומרים כך שבעה פעמים, וכן כתב הרמב"ם [פרק י"ב מהלכות אבל], וחיים לכל ישראל אמן.